

Individuální péče o žáky

IRENA BUDÍNOVÁ

Individuální péče o žáky

- Individuální přístup k žákům je jeden z vyučovacích principů, formulovaný již J. A. Komenským. Každý žák má osobité vlastnosti, učí se různým tempem, má jistou úroveň vzdělání, rozličné zájmy, postoje k učení, charakterové vlastnosti, rozdílné vnímání, paměť, apod.
 - Při posuzování žáka musí učitel respektovat:
 - úroveň vzdělání žáka*
 - žáci retardovaní, pedagogicky i didakticky zpoždění,
 - žáci didakticky zrychlení, akcelerovaní,
 - žáci s neúplnými poznatky,
-

morální individuální zvláštnosti

- kázeňské zvláštnosti,
- režimové zvláštnosti,
- postoje, návyky,
- volní a charakterové vlastnosti,

esteticko-výchovná úroveň

- citlivost, necitlivost,
- tvořivost, konzumace,
- potřeba povzbuzení,

úroveň sociálního postavení dítěte

- projevy a postavení v kolektivu,
- role v sociálním prostředí,

zdravotní a tělesné zvláštnosti,

výrazné psychické zvláštnosti

- psychická labilita,
 - bystrost, úroveň myšlení.
-

Otázka

- Co si představujete pod termínem „modelový žák“?
-

- Cílem pro učitele by nemělo být mít třídu „modelových“ žáků, ale znát a respektovat specifika každého žáka.
 - Podstata individuální péče tkví v tom, že učitel poskytuje každému žákovi jen tolik pomoci, aby žák měl dostatečný prostor pro vlastní myšlenkovou činnost a dobral se nových poznatků vlastní činností. Učitel zajišťuje individuální péči
*cílevědomým pozorováním každého žáka ve třídě,
odstraňováním nedostatků ve vlastnostech žáků,
plánem rozvoje schopností.*
-

- Děti se speciálními potřebami:
nadaní žáci,
handicapovaní žáci,
děti s vývojovými poruchami učení,
děti s výukovými potížemi,
děti se sociálním znevýhodněním.
 - RVP: vzdělávání žáků se zdravotním postižením,
zdravotním znevýhodněním, se sociálním znevýhodněním a
žáků mimořádně nadaných.
-

Nadaní žáci

- Identifikace toho, že žák je nadaný, je pro učitele velice obtížná.
 - Jak si myslíte, že byste rozpoznali nadaného žáka?
-

Identifikace nadaných žáků

- Vnímání nadaných žáků učitelem (Thomson, 2013):
Jsou to děti, které dělají věci jednodušeji, rychleji a lépe než jejich vrstevníci.
Tyto děti dělají věci tak, jak je sám učitel zvyklý a jsou konformní s jeho způsobem výuky.
Žáci, kteří bez problémů neplní úkoly a mají problémy s chováním, nominování obvykle nejsou.
 - Nálepkování žáků často vede k tomu, že mnoho nadaných žáků ve škole jen ztrácí čas.
-

Definice nadání

- IQ definice

Od 20. let 20. století.

Nadaný jedinec – IQ 140 a více, později 130 a více.

Nadaných lidí v tomto pojetí – asi 3 %.

- Od 80. let 20. století – IQ není jediným předpokladem úspěšnosti v oboru. Je to také angažovanost v úkolu a tvořivost (Renzulliho tříkruhová koncepce)
 - Nadání je potenciál.
 - Nadání je projevený výkon.
-

Různé typy nadaných žáků

- George Betts a Maureen Neihart zavedli v roce 1988 šest profilů nadaných dětí (Betts, & Neihart, 1988):

Úspěšné děti

Autonomní děti

Skrývači nadání

Defenzivní odpadlíci

Provokatéři (kreativní rebelové)

Děti s dvojitou výjimečností (nadané děti s fyzickým hendikepem či s poruchou učení)

} Podvýkonní nadaní žáci

Ohrožené skupiny nadaných žáků

- Podvýkonný žák – žák, který dlouhodobě neprospívá a potřebuje speciální vedení, či žák, který prospívá, ale nevyužívá svůj vlastní potenciál.
 - Důvody podvýkonnosti: přehnaně velký nebo malý tlak na dítě, snaha dítěte zařadit se mezi vrstevníky, shazování ze strany učitele aj.
 - Dvojitá výjimečnost – kombinace nadání s určitým postižením (nejčastěji dyslexie, ADHD, Aspergerův syndrom).
-

Přístup ke vzdělávání nadaných v různých zemích

- Zvláštní přístupy sahají od dílčích programů až po speciální školy pro nadané.
- Programy se opírají buď o princip akcelerace nebo o princip rozšiřování.

Tvorba úloh s rostoucí náročností

- Jedna z možností, jak v matematice vzdělávat výkonnostně různorodý kolektiv.
 - Žák si vybírá úroveň náročnosti úloh v každé hodině.
 - To stejné platí pro písemnou práci. Úlohy jsou podle obtížnosti bodovány.
-

Tvorba úloh s rostoucí náročností

- Úroveň 1: Úlohy vycházejí z poznatků a algoritmů, se kterými se žáci seznamují v hodinách.
 - Úroveň 2: Vyšší náročnost, úloha obsahuje kromě algoritmu i problém.
 - Úroveň 3: Problémová úloha, náročná na přemýšlení i na vyjádření vztahů a výpočty.
 - Jestliže žák nedokáže vyřešit úlohu dané úrovně, učitel snižuje náročnost.
-

Matematické soutěže nejen pro nadané

Matematická olympiáda (<http://mo.webcentrum.muni.cz>)

Matematický klokan (<http://www.matematickyklokan.net>)

Pythagoriáda

Korespondenční semináře

Žáci s poruchami učení

- Žák s poruchou učení má průměrnou až nadprůměrnou inteligenci a potíže ve specifických částech vzdělávání.
- V matematice výkony žáků ovlivňují různé poruchy učení:

Dyslexie

Dysgrafie

Dyskalkulie

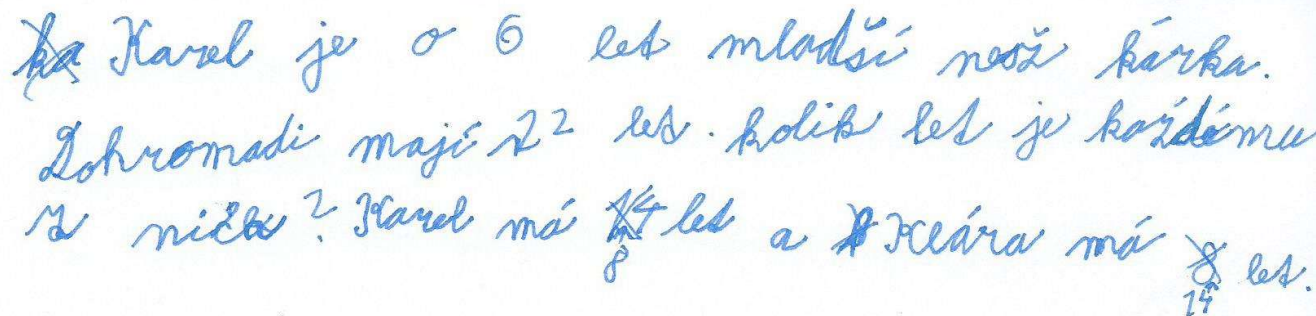
Žáci s dyslexií

- Deficitní vymezení dyslexie: problémy se čtením.
 - V zahraniční literatuře: dyslexie a dysortografie mají stejnou podstatu a nejsou rozlišovány.
 - Pozitivní vymezení dyslexie: jedinci s dyslexií jsou velmi často nadaní, a to zejména ve vizuálně-prostorové oblasti a tvořivosti (např. West, 2009).
 - Tito žáci mívají problémy s testováním zaměřeným na rychlost.
-

Dyslexie

- Matematicky nadaný žák s dyslexií Tomáš (2. ročník).
- Neustále se opakující chyby – psaní velkých písmen, písmen i a y po měkkých a tvrdých souhláskách, vynechávání písmen ve slovech.
- Zaměření na výpočet, ne na odpověď.

~~Karel~~ Karel je 0 6 let mladší než kárka.
Dohromady mají 22 let. Kolik let je každému
z nich? Karel má ~~14~~₈ let a Klára má ~~8~~₁₄ let.

Dysgrafie

- Porucha psaní, ovlivňuje schopnost žáka zapsat matematický text, psát úhledně zápisy (zejména v písemných algoritmech).

Žák s dysgrafií (3. ročník)

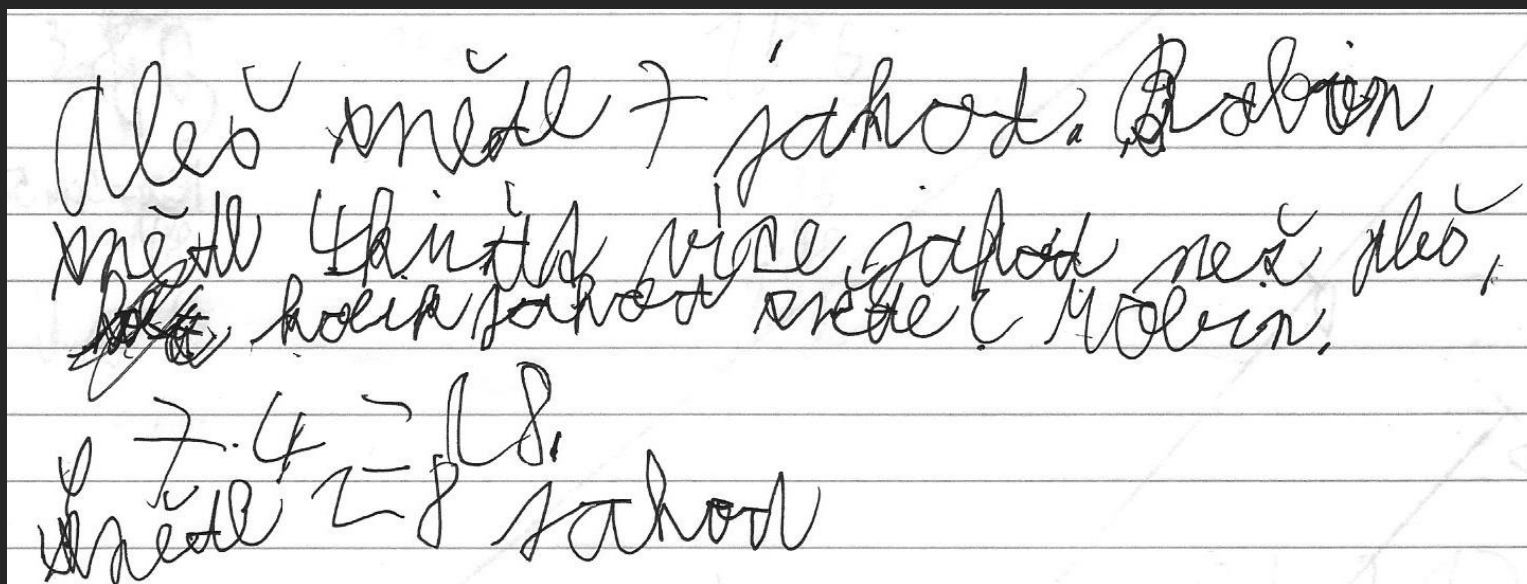
- Odčítání pod sebou – číslice nedokázal zapsat pod sebe správně a špatně odečetl.
- Vpravo napsáno úhledně, znovu odečítá, nyní již skoro bez chyby.

Handwritten subtraction problems on a piece of paper:

$$\begin{array}{r} 4275 \\ - 240 \\ \hline 165 \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 4215 \\ - 240 \\ \hline 3965 \end{array}$$

Žák s dysgrafií (3. ročník)

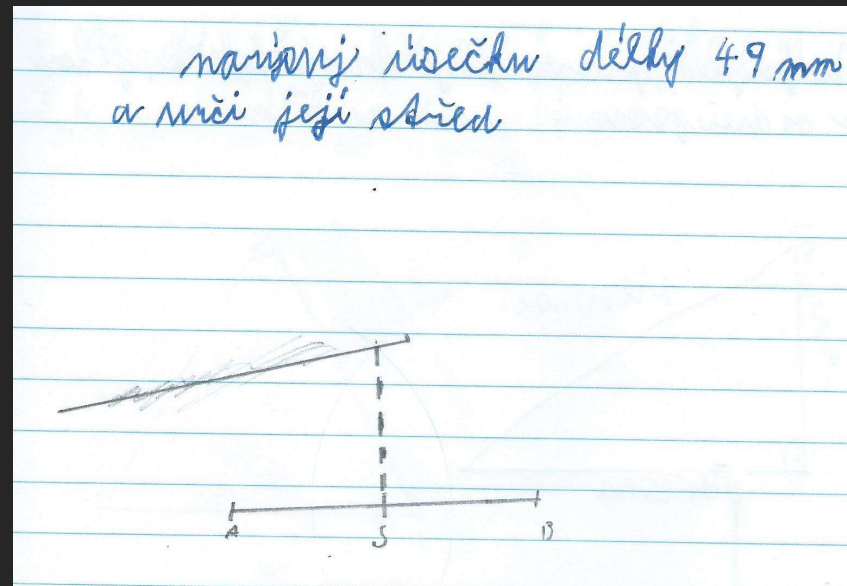
Zápisy jsou téměř nečitelné. U těchto dětí by se mělo zkoušet i nevázané písmo.

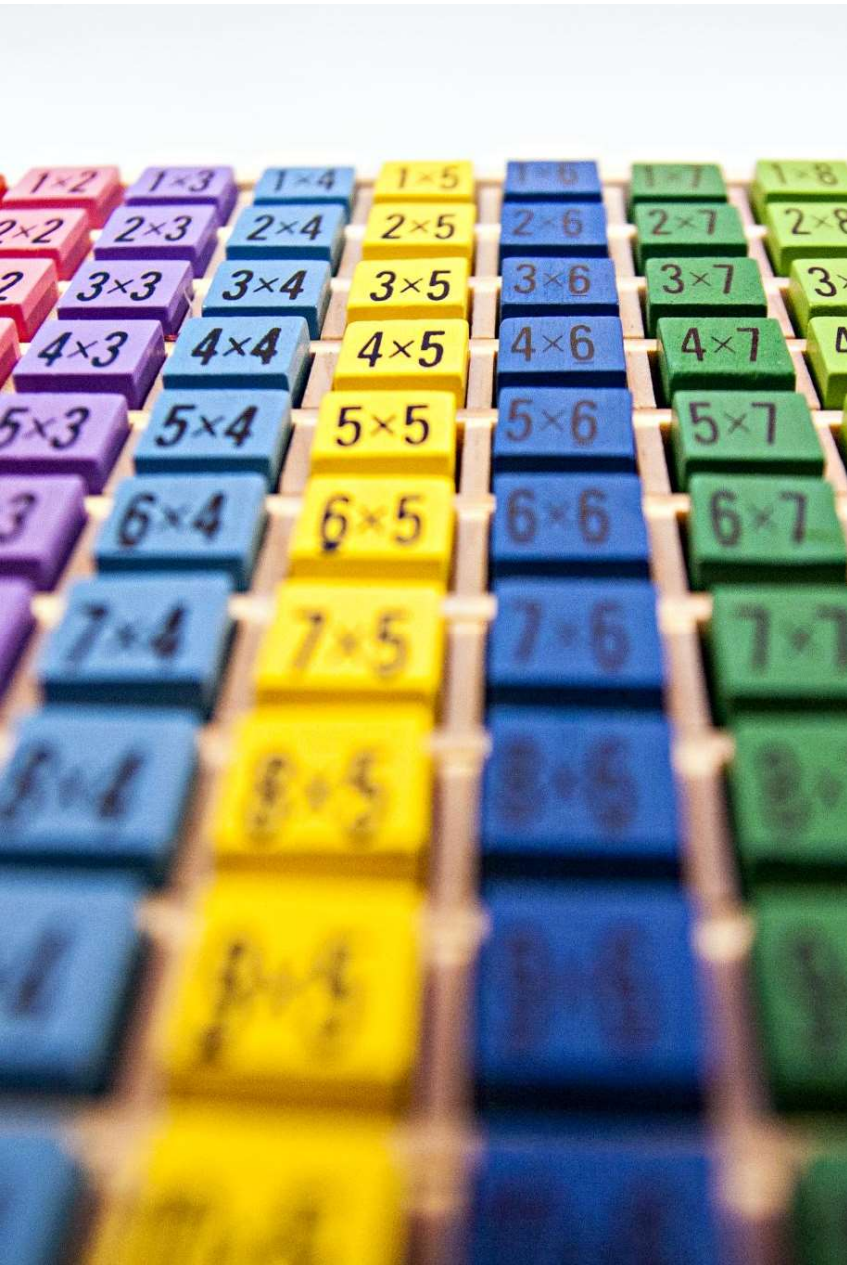

Ales měl 7 jahod. Robin
měl 4 jahody více jahod než Ales,
~~ale~~ když jahod měla i Robin.
7.4 = 18.
měl 28 jahod

Žák s dysgrafií (5. ročník) - geometrie

- Problémy s rýsováním kružnic.
- Čáry nejsou tenké.
- Rysy jsou neúhledné.
- Nemá smysl říkat: „Zkus to lépe.“

Dyskalkulie

- Specifická porucha počítání, zahrnuje specifické postižení dovednosti počítat, které nelze vysvětlit mentální retardací ani nevhodným způsobem vyučování. Porucha se týká ovládnutí základních početních výkonů, jako je sčítání, odčítání, násobení, dělení (spíše než abstraktnějších matematických dovedností v oblasti algebry, trigonometrie, apod.).

Dyskalkulie

- Děti mohou mít potíže s tvořením skupin předmětů, s nepochopením pojmu přirozeného čísla, s neschopností porovnat počet prvků, s neschopností diferencovat geometrické útvary (dle Košče dyskalkulie praktognostická)
 - Problémy se slovním označováním počtu předmětů, neschopnost vyjmenovat řadu čísel, nepochopení vysloveného čísla (dyskalkulie verbální)
 - Dyskalkulie lexická a grafická (neschopnost číst a psát matematické znaky)
 - Dyskalkulie operační (narušená schopnost provádět matematické operace, záměna operací, neschopnost osvojit si pamětné spoje)
-

Dyskalkulie

- Dyskalkulie žáka v matematice značně ovlivňuje, ale neopravňuje žáka k nečinnosti v matematice. Osobnost žáka a jeho vlastnosti značně ovlivní přístup k řešení obtíží.
 - Vliv učitele:
 - Nedostatečná odborná znalost učitele.*
 - Styl výuky nevhodný pro určitého jedince.*
 - Nedostatečná motivace (často očekávání sníženého výkonu).*
 - Nebrání ohledu ke ztíženým podmínkám žáka.*
 - Omlouvání nečinnosti a špatných výsledků dyskalkulií.*
 - Vliv rodičů.
-

Reedukace dyskalkulie:

1. *Stanovení diagnózy*
 2. *Oddělovat chyby spojené s poruchou od jiných chyb. Naučit dítě s chybou pracovat.*
 3. *Pochopení základních pojmů a operací, lze využít i pomůcky*
 4. *Navození „AHA efektu“*
 5. *V případě potřeby využívání kompenzačních pomůcek*
 6. *Zvyšování nároků na samostatnost a aktivitu dítěte*
 7. *Potřeba úspěchu*
 8. *Práce podle individuálního plánu*
-

Literatura

- Blažková, R. (2017). Didaktika matematiky se zaměřením na specifické poruchy učení. MU.
 - Budínová, I. (2018). Přístupy nadaných žáků 1. a 2. stupně k řešení některých typů úloh. MU.
 - Hříbková, L. (2009). Nadání a nadaní. Praha: Grada.
 - Portešová, Š. (2011). Rozumově nadané děti s dyslexií. Praha: Portál
 - Standard komplexní diagnostiky mimořádného (intelektového) nadání:
http://www.nuv.cz/uploads/rovne_prilezitosti_ve_vzdelavani/nadani/diagnostika/standard_diagnostiky_mn_2016_12_09.pdf
-